

Скубак Едуард

кандидат юридичних наук, доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-2111-3664>

Шкапін Денис

аспірант
Державний університет «Житомирська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0001-6769-4188>

Нормативна база, суб'єкти та механізми транскордонного виявлення активів

Анотація. У статті досліджено сучасні механізми міжнародного виявлення, ідентифікації та повернення активів, незаконно виведених за межі національної юрисдикції. Проаналізовано нормативно-правові акти міжнародного й національного рівнів, діяльність основних суб'єктів транскордонного пошуку активів (АРМА, НАБУ, Держфінмоніторинг, Офіс Генерального прокурора), а також міжнародні платформи й ініціативи (StAR, CARIN, Open Ownership, Interpol Global Focal Point Initiative). Розглянуто інструменти ефективного розшуку активів, зокрема паралельні розслідування та спільні слідчі групи, їхнє правове регулювання й проблеми в національному законодавстві, включно з колізіями щодо створення спільної слідчої групи (ССГ). Запропоновано шляхи вдосконалення законодавства, зокрема розширення повноважень заступників Генерального прокурора та керівників регіональних прокуратур щодо створення ССГ для підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері повернення активів.

Дослідження ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових методів наукового пізнання (аналіз, синтез, порівняння), спеціально-юридичних (порівняльно-правовий, формально-правовий) системний та функціональний методи. Використано методи системного аналізу, контент-аналізу міжнародних і національних практик та нормативних документів.

Визначено й оцінено чинні міжнародні та національні механізми пошуку й повернення активів. Систематизовано діяльність суб'єктів транскордонного виявлення активів і міжнародних платформ співпраці. Проаналізовано проблеми законодавчого регулювання спільних слідчих груп та запропоновано шляхи їхнього удосконалення. Розроблено практичні рекомендації щодо ефективного застосування наявних інструментів для виявлення й повернення активів у кримінальному процесі.

Для ефективного пошуку, ідентифікації та повернення активів державні інституції мають застосовувати багатовекторний підхід, що передбачає: тісну взаємодію національних і міжнародних органів; використання фінансової розвідки та платформ міжнародного співробітництва; застосування паралельних розслідувань та спільних слідчих груп. Запропоновано внести зміни до законодавства України для розширення кола суб'єктів створення спільних слідчих груп з метою підвищення ефективності міжнародної взаємодії у сфері повернення активів.

Ключові слова: пошук та повернення активів; корупція; міжнародна правова допомога; спільні слідчі групи; паралельні розслідування; Держфінмоніторинг; НАБУ; CARIN; StAR.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах глобалізації, з урахуванням визначених державою пріоритетів у протидії корупції та відмиванню коштів, питання відшукування та ідентифікації активів, що виведені за межі національної юрисдикції, набуває особливої важливості. Безумовно, воно охоплює не лише ідентифікацію таких активів, але і їх подальше замороження, арешт і повернення державі. Темпи розвитку інформаційних технологій та зростання швидкості обміну даними створюють, з одного боку, нові виклики у контексті загрози швидкого набуття й подальшого переховування активів в іноземних юрисдикціях, а з іншого – відкривають перед державними органами нові можливості для ефективного виявлення та ідентифікації цих активів.

Україна офіційно декларує політичні наміри щодо необхідності впровадження ефективної національної системи повернення активів та визначення стратегічних цілей у цьому напрямі. З урахуванням недостатньої відповідності наявних у державі правових механізмів для повернення активів, а також поточних тенденцій розвитку транскордонної злочинності, виникає потреба в

удосконаленні інструментів ефективного моніторингу, пошуку, ідентифікації активів, що здобуті злочинним шляхом, або тих активів, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики у сфері міжнародної співпраці щодо транскордонного розшуку та повернення активів здійснювали такі науковці, як М.С. Хавронюк, Р.Крамар, О.Дрозд, Г.Буяджи, А.Біцюк та інші. Водночас зазначена тематика залишається актуальною та потребує подальшого наукового опрацювання з метою вдосконалення законодавчого регулювання відповідних процедур задля посилення інструментів та підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів.

Метою статті є аналіз міжнародної правової бази, інституційних ресурсів та практичних інструментів для ефективного виявлення та ідентифікації активів у іноземних юрисдикціях державними органами України.

Викладення основного матеріалу. Для цілей виявлення активів незаконного походження за кордоном на базовому рівні застосування OSINT-інструментів («open-source intelligence») є досить ефективним на початковому етапі кримінального провадження або журналістських розслідувань. Водночас метою даного дослідження є комплексний аналіз діяльності спеціалізованих суб'єктів транскордонного виявлення активів, систематичне вивчення механізмів і процедур, що ними застосовуються, а також ідентифікація законодавчих бар'єрів, усунення яких сприятиме підвищенню ефективності їх діяльності.

Удосконалення законодавства у сфері управління активами та їх повернення є одним із так званих «маячків» у дорожній карті України як держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу. У Висновку Європейської Комісії від 17 червня 2022 року щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС було наголошено на необхідності вдосконалення законодавчої бази у частині управління активами, а також на прийнятті відповідної національної Стратегії повернення активів (розділ «Критерії для отримання членства», підрозділ 1.3 «Верховенство права») [1].

Виконання Плану заходів з реалізації Стратегії повернення активів на 2024–2025 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 року № 759, визначено одним із пунктів Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, ухваленого розпорядженням КМУ від 28 березня 2025 року № 300-р. Ці рекомендації були представлені у Звіті про прогрес України у межах Пакета розширення Європейського Союзу за 2024 рік [2].

Нормативно-правову базу діяльності суб'єктів транскордонного пошуку, ідентифікації та замороження активів становлять насамперед міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані державами-учасницями, зокрема й Україною, у сфері розшуку та виявлення доходів, одержаних злочинним шляхом, а також іншої власності, пов'язаної зі злочинною діяльністю. Серед них варто виокремити:

- Європейську конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року, ратифіковану Україною 16 січня 1998 року, яка встановлює обов'язок Договірних Сторін надавати одна одній, у межах положень цього міжнародного договору, найширшу взаємну правову допомогу у кримінальному переслідуванні правопорушень, що підпадають під юрисдикцію запитуючої Сторони на момент звернення [3];

- Конвенцію ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, ратифіковану Україною 18 жовтня 2006 року, яка закріплює основні міжнародно-правові механізми протидії корупції та визначає загальні процедури повернення незаконно набутого майна. Документ слугує фундаментальною правовою основою міжнародного співробітництва у сфері виявлення, арешту та повернення активів, здобутих корупційним шляхом [4];

- Конвенцію про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 08 листопада 1990 року, ратифіковану Україною 17 грудня 1997 року, яка покладає на держави-учасниці обов'язок вживати необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення ефективної спроможності конфіскувати засоби, доходи або інше майно, еквівалентне злочинним доходам. Крім того, у документі міститься уніфіковане міжнародно-правове тлумачення ключових понять, таких як «доходи», «власність», «засоби», «конфіскація» та «предикатний злочин», що має важливе значення для гармонізації правозастосовної практики держав-учасниць [5];

- Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року, ратифікована Україною 04 лютого 2004 року, метою якої є сприяння співробітництву з метою більш ефективного попередження транснаціональної організованої злочинності та боротьби з нею. Документ надає міжнародні визначення таким поняттям, як «контрольована поставка», «серйозний злочин», «структурно оформлена група», «організована злочинна група» тощо [6];

- Угоду про створення Камденської міжвідомчої мережі з повернення активів (CARIN), 2004 – багатостороння міжнародна угода, якою започатковано створення глобальної неформальної мережі спеціалістів-практиків і фахівців. Її діяльність спрямована на посилення спільних знань щодо методів і

прийомів у сфері транскордонного виявлення, заморожування, арешту та конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом, а також іншої власності, пов'язаної зі злочинною діяльністю [7];

- Рішення Ради Європейського Союзу від 06 грудня 2007 року № 2007/845/JHA визначає необхідність інституційного та практичного зміцнення співпраці між офісами з повернення активів держав-членів у сфері виявлення та розшуку доходів, одержаних злочинним шляхом. Документ акцентує увагу на важливості забезпечення належної підготовки правоохоронних органів у частині розслідування та аналізу фінансових потоків, а також підкреслює ключову роль оперативного обміну інформацією між державами-членами ЄС. Особливе значення у Рішенні надається створенню ефективних механізмів прямої комунікації та тісної міжвідомчої взаємодії, що має сприяти вдосконаленню діяльності Камденської міжвідомчої мережі з повернення активів (CARIN) шляхом формування правової основи для обміну інформацією між офісами з повернення активів усіх держав-членів Європейського Союзу [8].

- Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року (так звана Четверта директива з протидії відмиванню коштів) покладає на держави-члени ЄС обов'язок упроваджувати комплекс заходів фінансового моніторингу, спрямованих на запобігання використанню фінансової системи ЄС для цілей відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, а також фінансування тероризму. У документі закріплюється розширений підхід до визначення складу діянь, що підлягають кваліфікації як відмивання коштів, що своєю чергою зумовлює необхідність гармонізації національних законодавств та уніфікації правозастосовної практики держав-членів у цій сфері [9];

- Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2018/1727 від 14 листопада 2018 року установлює взаємне визнання рішень про замороження та конфіскацію в межах Європейського Союзу, уніфіковані форми сертифікатів і процедури звернень, визначає чіткі терміни реагування компетентних органів на запити, а також гарантує дотримання основних прав, включно з правом на ефективний засіб правового захисту. Його метою є спрощення та пришвидшення процесу виконання таких рішень між державами-членами, що суттєво підвищує ефективність боротьби з фінансовими злочинами [10].

Одними з ключових елементів у системі ефективного виявлення та повернення активів є інститут міжнародного співробітництва у сферах фінансового моніторингу (фінансової розвідки), міжнародної правової допомоги та санкційної політики, що забезпечує можливість результативного виявлення та ідентифікації активів, здобутих злочинним шляхом.

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06 грудня 2019 року закріплено базові правові механізми у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, зокрема обов'язок фінансових установ здійснювати моніторинг фінансових транзакцій та виявляти підозрілі активи [11].

Відповідно до положень цього Закону, а також Постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 року № 537 «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України», центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері протидії відмиванню доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, визначено Державну службу фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) [12].

Однією з ключових складових діяльності Держфінмоніторингу є налагодження співпраці з міжнародними установами та іноземними партнерами, відповідальними за організацію ефективної протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, а також фінансуванню тероризму. З огляду на це, Держфінмоніторинг активно взаємодіє з Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Комітетом Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL), Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки світу, Радою Європи та Європейською Комісією, Управлінням ООН з питань наркотиків та злочинності (UNODC), Світовим банком, Міжнародним валютним фондом, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) та іншими міжнародними організаціями.

У «Посібнику щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин)», підготовленому за підтримки проєктів «Заходи ЄС з питань протидії наркотикам та організованій злочинності (ДІА – ЄС)» та «Партнерство ЄС для належного врядування II», що фінансуються Європейським Союзом та Радою Європи, наголошується на доцільності залучення під час досудового розслідування Держфінмоніторингу, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), Державної податкової служби України та інших компетентних органів. Зазначені інституції можуть надавати допомогу у відстеженні руху коштів і майна, здійсненні перевірок та ревізій з метою оцінки завданих збитків, формуванні матеріалів, що слугують вихідною базою для подальших слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, а також для витребування актів перевірок і висновків ревізій.

Доцільним є використання повноважень Держфінмоніторингу щодо тимчасового призупинення проведення видаткових операцій на рахунках, що сприятиме ефективному арешту незаконно набутого майна та забезпеченню реалізації спеціальної конфіскації [13].

З метою посилення заходів, направлених на протидію розкраданню державних активів у країнах, що розвиваються, Всесвітнім банком разом із Управлінням ООН з наркотиків і злочинності запустив у вересні 2007 року програму з повернення викрадених активів (Stolen Asset Recovery Initiative або StAR), яка згідно з інформацією на сайті Всесвітнього банку, що спрямована на підтримання зусиль щодо позбавлення корупційних коштів «безпечних притулків» та сприяння більш систематичному й своєчасному поверненню доходів від корупції. З огляду на те, що доходи від корупції перетинають кордони або знаходяться в юрисдикціях, відмінних від тих, де були скоєні корупційні дії, одним з важливих компонентів роботи StAR є сприяння міжнародній співпраці між країнами, які шукають допомоги, та тими, хто може її надати. Це може варіюватися від сприяння двостороннім зустрічам до підтримки запитів на взаємну правову допомогу (ВПД) або більш неформальних форм співпраці. Часом може враховувати організацію багатостороннього заходу, щоб забезпечити форум для однієї або кількох країн, які прагнуть повернути доходи від корупції, для зв'язку з відповідними фінансовими центрами [14].

Міжнародною ініціативою, метою якої є посилення корпоративної прозорості на глобальному рівні шляхом відкриття даних про власників, контролерів та бенефіціарів компаній, є заснована у 2017 році Open Ownership («Відкрита власність»). Її завдання полягає у сприянні боротьбі з відмиванням коштів, корупцією та іншими ризиками, що виникають унаслідок непрозорої структури власності. Наразі понад 80 держав із більш ніж 200 юрисдикцій взяли на себе зобов'язання щодо відкриття даних про бенефіціарів компаній. Водночас Україна стала першою країною у світі, яка ще у 2015 році запустила публічний реєстр бенефіціарних власників юридичних осіб, зареєстрованих у країні.

З метою реалізації зазначеного проєкту було розроблено Beneficial Ownership Data Standard (BODS, «стандарт даних бенефіціарної власності») – стандарт для публікації відкритих даних про власників, контролерів та бенефіціарів компаній. Уніфіковані та структуровані дані про власність дають можливість вибудувати мережу зв'язків між фізичними та юридичними особами, що своєю чергою дозволяє виявляти корупційні ризики або зловживання. BODS застосовується для уніфікації даних бізнес-реєстрів, які інтегруються до Open Ownership Register – глобального відкритого реєстру бенефіціарної власності [15].

До найбільш активних та ефективних платформ для обміну інформацією у сфері розшуку та повернення незаконних активів належить також Глобальна ініціатива контактних пунктів Інтерполу (Interpol Global Focal Point Initiative). Вона об'єднує уповноважені органи різних країн – правоохоронні, антикорупційні, судові – з метою обміну інформацією та співпраці у таких напрямках: виявлення активів незаконного походження, їх замороження, конфіскація та повернення, а також реалізація загальних антикорупційних заходів [16].

Отже, з урахуванням світової практики, Стратегією повернення активів на 2023–2025 роки визначено такі основні етапи повернення активів у розрізі кримінального процесу:

- досудове слідство (досліджується інформація про доходи від кримінальних правопорушень, їх місцезнаходження, докази щодо власності);
- судове провадження (засудження або виправдання обвинуваченого / підсудного, ухвалення рішення про конфіскацію, набрання ним законної сили);
- виконання рішення про конфіскацію (майно фактично підлягає конфіскації на користь держави відповідно до закону чи міжнародного договору).

Таким чином розшук та повернення активів в Україні насамперед найтісніше пов'язані з міжнародною співпрацею національних уповноважених органів (суб'єктів), зокрема Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА), Офісу Генерального прокурора, а також Національного антикорупційного бюро України злочинів (далі – НАБУ). НАБУ та Офіс Генерального прокурора наділені статусом центральних органів влади у справах про взаємну правову допомогу в порядку, визначеному ст. 545 КПК України [17].

Повертаючись до АРМА, останнє згідно з ч. 1 ст. 16 профільного Закону, з метою виявлення та розшуку активів проводить діяльність, основними пунктами якої є: 1) вжиття відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів, заходів до виявлення та розшуку активів; взаємодіє з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх конфіскації; 2) здійснення міжнародного співробітництва з відповідними органами іноземних держав у частині обміну досвідом та інформацією з питань, пов'язаних з виявленням, розшуком та управлінням активами; 3) забезпечення співробітництва з міжнародними та міжурядовими організаціями, мережами, діяльність яких спрямована на забезпечення міжнародного співробітництва у сфері виявлення, розшуку та управління активами, зокрема з Камденською міжвідомчою мережею з питань повернення активів (CARIN), представлення України в цій організації [18].

Міжнародне співробітництво здійснюється АРМА як за запитом національного правоохоронного органу України на адресу аналога АРМА в іноземній юрисдикції, так і у зворотному напрямі – на запит аналога АРМА на адресу державного органу України. Відповідно до міжнародних договорів України, за принципом взаємності чи з власної ініціативи, АРМА здійснює міжнародне співробітництво з відповідними органами іноземних держав у частині обміну інформацією з питань, пов'язаних із виявленням, розшуком та управлінням активами.

Механізм відшукування та ідентифікації активів може реалізовуватися шляхом направлення між країнами запитів про надання міжнародної правової допомоги щодо здійснення процесуальних дій у кримінальних провадженнях. Центральними органами України у сфері міжнародної правової співпраці визнаються три державні інституції:

- Генеральна прокуратура України – на стадії досудового розслідування розглядає запити іноземних компетентних органів про міжнародну правову допомогу у кримінальних провадженнях (крім досудових розслідувань кримінальних правопорушень, зарахованих до підслідності НАБУ); розглядає запити слідчих та прокурорів (крім НАБУ) на предмет обґрунтованості й відповідності вимогам законів та міжнародних договорів України та надсилає їх уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони безпосередньо або дипломатичним шляхом;

- НАБУ – на стадії досудового розслідування розглядає запити іноземних компетентних органів про міжнародну правову допомогу у кримінальних провадженнях, що належать до підслідності НАБУ; надсилає запити про міжнародну правову допомогу до компетентних органів іноземних держав у кримінальних провадженнях, зарахованих до підслідності НАБУ;

- Міністерство юстиції України – на стадії судового провадження розглядає запити судів іноземних держав про міжнародну правову допомогу у кримінальних провадженнях; направляє запити суду про міжнародну правову допомогу до компетентних органів іноземних держав.

Окрім статусу центрального органу влади у справах про взаємну правову допомогу, частиною 1 статті 16 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» до обов'язків НАБУ належить: вжиття заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро; здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт; представництво інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна; захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних [19].

Зазначене свідчить про особливий статус НАБУ у сфері міжнародної взаємодії щодо транскордонного пошуку, ідентифікації, арешту та конфіскації активів, а також підкреслює загальну державну стратегію, направлену не тільки на боротьбу з корупцією та покарання винних, а й на відновлення справедливості шляхом повернення незаконно виведеного майна.

У контексті регламентації міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні важливим є відповідність змісту та форми запиту про міжнародну правову допомогу вимогам ст. 552 КПК України або міжнародного договору України, що застосовується у конкретному випадку. Запит повинен містити: назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони; посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності; найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога; стислий опис кримінального правопорушення та його правову кваліфікацію; відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей КК України; відомості про відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження; чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв'язку з предметом кримінального провадження; відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності; інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони. До запиту про вилучення, арешт чи конфіскацію майна або інших процесуальних дій, дозвіл на проведення яких надається судом, додається інформація про докази, які обґрунтовують потребу у відповідних заходах [17].

У міжнародній практиці одним із ключових інструментів для швидкого виявлення, блокування та конфіскації активів у кількох країнах одночасно виділяють таке поняття, як «паралельне розслідування». Цей термін означає одночасне використання інструменту фінансових розслідувань у разі досудового розслідування в межах одного провадження предикатного злочину та відмивання коштів, учинення терористичного акту й фінансування тероризму та досудового розслідування будь-якого злочину. Рекомендація 30 FATF указує, що відносно будь-якого предикатного до відмивання коштів злочину і злочину, пов'язаного з фінансуванням тероризму, правоохоронним органам необхідно ініціативно

проводити паралельне фінансове розслідування. Під час його проведення досвід і знання з різних сфер розслідування доповнюють один одного, що сприяє більш повному розслідуванню злочинів [20].

У «Посібнику щодо окремих аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин)» зазначається, що інформацією, оперативними даними та доказами, отриманими під час паралельних розслідувань, можна обмінюватися, а наявні ресурси ефективно використовувати для уникнення дублювання зусиль правоохоронних органів. Наприклад, під час розслідування предикатного злочину може застосовуватися зняття інформації з каналів зв'язку для збору даних і доказів не лише щодо предикатного злочину, а й пов'язаного з ним відмивання коштів. У подальшому ці відомості можуть бути використані для отримання судових дозволів на арешт і конфіскацію. Фінансове розслідування посилює та сприяє розслідуванню предикатного злочину, оскільки воно розкриває деталі способу життя та необґрунтоване збагачення особи. Залежно від законодавства конкретної країни такі дані можуть використовуватися як непрямий доказ того, що багатство походить від незаконної діяльності. Це своєю чергою допомагає встановити достатні підстави для притягнення особи до кримінальної відповідальності як за предикатний злочин, так і за пов'язане з ним відмивання коштів. Це має стати основою для арешту й конфіскації та може бути реалізовано шляхом порівняння і подання прямих чи непрямих доказів [13].

Як правило, паралельні розслідування застосовуються у випадках, коли предикатний майновий злочин було вчинено на території однієї держави, тоді як легалізація (відмивання) доходів, що одержані злочинним шляхом у результаті вчинення зазначеного злочину, відбулася вже в іншій юрисдикції. Досить поширеною є ситуація, за якої правоохоронні чи контролюючі органи іноземної держави, виявивши ознаки легалізації (відмивання) коштів або майна за відсутності належних доказів їх законного походження, звертаються з відповідним запитом до держави громадянства власника такого майна. Така комунікація доволі часто слугує підставою для початку досудового розслідування з метою встановлення предикатного злочину, що зумовив виникнення об'єкта легалізації в іншій державі.

Слід зауважити, що частина іноземних юрисдикцій, зокрема Сполучені Штати Америки, у випадку одержання запиту про міжнародну правову допомогу, де йдеться мова про громадянина США або компанію-резидента, майже завжди розпочинають паралельне розслідування з тією самою або іншою правовою кваліфікацією кримінального правопорушення, що й запитуєча сторона.

Водночас не варто плутати поняття «паралельне розслідування» та «спільна (об'єднана) слідча група» (англ. «joint investigation team»). Під паралельними спільними розслідуваннями, як правило, розуміються два окремі розслідування, що проводяться у двох різних державах і об'єднані спільною метою, взаємодія між співробітниками в яких здійснюється через співробітників зі зв'язку або через особисті контакти.

Спільна слідча група створюється на підставі угоди між компетентними органами двох чи більше держав та передбачає інтеграцію слідчих і прокурорів різних країн у межах єдиної координаційної структури, що дозволяє здійснювати узгоджене збирання доказів, проводити спільні слідчі (розшукові) дії та забезпечує оперативний обмін інформацією без необхідності постійного застосування процедур класичної міжнародної правової допомоги.

Практичним посібником зі спільних слідчих груп від 08.02.2017 № 6128/1/17, розробленим Мережею СГГ у співпраці з Євроюстом, Європолем та OLAF, ССГ визначено як інструмент міжнародного співробітництва, заснований на угоді між компетентними органами – як судовими (судді, прокурори, слідчі судді тощо), так і правоохоронними, – а саме двох або більше держав, що створений на обмежений термін і з конкретною метою для проведення розслідувань кримінальних справ в одній або декількох залучених державах [21].

З метою полегшення створення ССГ типовий проєкт угоди доступний для завантаження на вебсайтах Євроюсту та Європолу в усіх офіційних мовах та в редактованому форматі. Типова угода про створення ССГ становить спільну необов'язкову основу, яку практики вільні адаптувати до конкретних потреб окремої справи, відтак стандартні положення можуть бути сформульовані з урахуванням вимог національного законодавства чи ситуативних домовленостей сторін.

Отже, створення та діяльність ССГ регулюється міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також статтею 571 КПК України, якою визначено можливість створення ССГ для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на територіях декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав.

Офіс Генерального прокурора розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав. Члени спільної слідчої групи безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування та проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їхньої діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один із її членів. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться [17].

Право створювати спільні слідчі групи за письмовим рішенням Директора НАБУ або його заступника, погодженим із прокурором, із включенням до їх складу оперативних та слідчих працівників, передбачене п. 8 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [19]. Водночас зазначене положення перебуває у нормативній колізії з приписами ст. 571 КПК України, відповідно до яких вирішення питання про створення спільних слідчих груп належить виключно до компетенції Офісу Генерального прокурора [17].

Чинна правова модель, закріплена у ст. 571 КПК України, встановлює виключну компетенцію Офісу Генерального прокурора щодо прийняття рішень про створення спільних слідчих груп, фактично наділяючи його монопольним правом у зазначеній сфері. Такий підхід не сприяє ані ефективності, ані швидкості організації відповідних слідчих дій, створює ризики розголошення таємниці досудового розслідування та ймовірного витоку інформації, що є критично небезпечним у справах, пов'язаних із корупцією на найвищому рівні.

Так Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП), яка здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування НАБУ, об'єктивно потребує розширення процесуальних повноважень у частині створення спільних слідчих груп у кримінальних провадженнях, що здійснюються детективами Національного бюро.

З метою усунення зазначених недоліків у Верховній Раді України перебуває на розгляді законопроект від 14.01.2025 №12367-3, яким передбачено наділити правом розглядати та вирішувати питання щодо створення спільних слідчих груп заступника Генерального прокурора – керівника САП. У разі його ухвалення це дозволить забезпечити більш гнучкий та оперативний механізм реагування на виклики, пов'язані з транскордонними корупційними злочинами, та посилить інституційну спроможність НАБУ та САП у взаємодії з міжнародними партнерами [22].

Разом з цим, на нашу думку, окрім керівника САП, правом створення спільних слідчих груп мають бути наділені всі заступники Генерального прокурора, а також керівники регіональних прокуратур. З огляду на сучасний стан міжнародної злочинності, її виразну транскордонність, її мережевий характер, зважаючи на визначену державою важливість питання виявлення й повернення активів, прихованих у різних юрисдикціях, доцільним є розширення повноважень щодо розгляду та вирішення питань про створення спільних слідчих груп, із наданням таких повноважень заступникам Генерального прокурора та керівникам регіональних прокуратур. Такі законодавчі зміни сприятимуть підвищенню гнучкості та децентралізованому характеру формування ССГ, що є ключовою передумовою їх ефективності.

Підсумовуючи викладене, можна погодитися з Р.Крамарем, який, дослідивши міжнародне правове регулювання і практику в сфері протидії переміщенню злочинних активів за кордон і їх поверненню в країні походження дійшов висновку, що створення національних систем управління арештованими і конфіскованими активами є однією із складових такого комплексного міжгалузевого інституту, як протидія переміщенню злочинних активів за кордон та їх повернення в країні походження в порядку кримінального судочинства і новим перспективним напрямком діяльності, яка заснована на міжнародно-правових стандартах [23, с. 57].

На наш погляд, зосередження виключно на заходах забезпечення кримінального провадження не може вважатися ефективною практикою у сфері повернення активів. Це зумовлено тим, що механізми їх незаконного виведення, як правило, реалізуються через складні та багаторівневі фінансові схеми, які включають численні транзакції, здійснені за участю фінансових установ різних іноземних держав, із залученням мережі фіктивних компаній, зареєстрованих у різних юрисдикціях. Отже, державні органи мають максимально застосовувати весь наявний у їх розпорядженні інструментарій та міжнародні зв'язки для відшукування та ідентифікації закордонних активів незаконного походження.

Втім, встановлення місця знаходження активів саме собою не гарантує їх автоматичного повернення у власність держави. Воно лише створює підстави для тимчасового накладення арешту та, у деяких випадках, для управління ними. Ключовою юридичною передумовою повернення таких активів є ухвалення обвинувального вироку у відповідному кримінальному провадженні. На практиці цей процес ускладнюється значною тривалістю кримінального провадження, яка зумовлена збиранням доказів, виконанням запитів про міжнародну правову допомогу в іноземних юрисдикціях, проведенням необхідної кількості експертиз, а також тривалим характером судового розгляду та процедурою багатоступінчастого оскарження судових рішень. З огляду на викладене можна стверджувати, що перегляд та розширення обсягу процесуальних повноважень компетентних інституцій у сфері міжнародного співробітництва сприятиме удосконаленню правозастосовної практики щодо розшуку та ідентифікації активів. Це своєю чергою забезпечить належну реалізацію механізмів міжнародної взаємодії та створить інституційно-правове підґрунтя для підвищення ефективності діяльності у зазначеній сфері.

Висновки. З метою ефективного відшукування, ідентифікації та повернення активів в іноземних юрисдикціях державні інституції повинні дотримуватися комплексного, багатовекторного підходу. Це передбачає підтримку високого рівня комунікації, робочих контактів та співпраці між Офісами з

повернення активів та іншими органами й організаціями, що займаються питаннями повернення активів (StAR, CARIN, FATF, EUROPOL, EPAC, EVUROJUST).

Також важливо систематично користуватися ресурсами та платформами фінансової розвідки, активно застосовувати міжнародні правові інструменти, зокрема паралельні розслідування та спільні (об'єднані) слідчі групи. Не менш важливим є постійне забезпечення тісної співпраці з правоохоронними органами щодо взаємного обміну досвідом та поширенню кращих практик, впровадження механізмів постійного моніторингу заморожених активів до моменту їх повернення.

З метою максимально ефективного використання інструменту міжнародно-правового співробітництва у вигляді спільних (об'єднаних) слідчих груп, вбачається доцільним внести відповідні зміни до законодавства України, з метою наділення заступників Генерального прокурора та керівників регіональних прокуратур повноваженнями щодо прийняття рішень про створення спільних слідчих груп.

Список використаних джерел:

1. Communication from the commission to the european parliament, the european council and the council / European commission [Electronic resource]. – Access mode : <https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>.
2. Commission staff working document / European commission [Electronic resource]. – Access mode : https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBExWlFESmJ0UjhBb1FQU0d4YgEe7NuvgsI2Ekm7M2le3BG1n_vDB5p4gA4VwsgNX_RLG2SXw84gsHHyXAP5-JY_aem_GwX5mnGEuet-b6JNv7wACg.
3. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах : документ 995_036 ; редакція від 08.11.2001, підстава - 994_518 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text.
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : документ 995_c16 ; редакція від 18.10.2006, підстава - 251-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом : документ 995_029 ; редакція від 17.12.1997, підстава - 738/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : документ 995_789 ; редакція від 04.02.2004, підстава - 1433-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.
7. Camden Asset Recovery Inter-Agency Network / Europol [Electronic resource]. – Access mode : https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/car_in_manual_sep2018.pdf?utm_source=chatgpt.com.
8. Рішення Ради 2007/845/ЮВС від 6 грудня 2007 року про співпрацю між Офісами з повернення активів держав-членів у сфері розшуку та виявлення доходів, одержаних злочинним шляхом, або іншої власності, пов'язаної зі злочинною діяльністю : документ 984_004-07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-07#Text.
9. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, про внесення змін до Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 648/2012 та про скасування Директиви Європейського Парламенту і Ради 2005/60/ЄС та Директиви Комісії 2006/70/ЄС : документ 984_037-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_037-15#Text.
10. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1727 від 14 листопада 2018 року про Агентство Європейського Союзу з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст), та про заміну і скасування Рішення Ради 2002/187/ЮВС : документ 984_014-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-18#Text.
11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
12. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-#Text>.
13. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин) / ДІА ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf).
14. World Bank Group & United Nations Office on Drugs and Crime. Our Work / Stolen Asset Recovery Initiative [Electronic resource]. – Access mode : <https://star.worldbank.org/our-work>.
15. Beneficial Ownership Data Standard / Дія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://diia.data.gov.ua/info-center/bods>.
16. Anti-corruption and asset recovery / Interpol [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.interpol.int/Crimes/Corruption/Anti-corruption-and-asset-recovery>.

17. Кримінальний процесуальний кодекс України : документ 4651-VI ; редакція від 01.08.2025, підстава 4560-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
18. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. № 772-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>.
19. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
20. International Standards on Combating Money Laundering, Terrorist Financing, and Proliferation Financing / FATF Recommendations [Electronic resource]. – Access mode : http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf.
21. Practical Guide on Joint Investigation Teams / General Secretariat of the Council of the European Union [Electronic resource]. – Access mode : <https://db.eurocrim.org/db/en/doc/2672.pdf>.
22. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про прокуратуру» щодо усунення перешкод для сторін кримінального провадження у доступі до правосуддя : документ від 14.01.2025 № 12367-3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55616>.
23. Крамар Р. Фінансово-правові аспекти та практичні основи розшуку та повернення конфіскованих активів у іноземних юрисдикціях / Р.Крамар // European reforms bulletin. – 2021. – № 2. – С. 53–58.

References:

1. «Communication from the commission to the european parliament, the european council and the council», *European commission*, [Online], available at: <https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
2. «Commission staff working document», *European commission*, [Online], available at: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBExWlFESmJ0UjhBb1FQU0d4YgEe7NuvvgS12Ekm7M2le3BG1n_vDB5p4gA4VwsgNX_RLG2SXw84gsHHyXAP5-JY_aem_GwX5mnGEuet-b6JNv7wACg
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2001), *Yevropeiska konventsiia pro vzaiemnu dopomohu u kryminalnykh spravakh*, dokument No. 995_036, redaktsiia vid 08.11.2001, pidstava - 994_518, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text
4. Verkhovna Rada Ukrainy (2006), *Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii*, dokument No. 995_c16, redaktsiia vid 18.10.2006, pidstava - 251-V, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. Verkhovna Rada Ukrainy (1997), *Konventsiia pro vidmyvannia, poshuk, aresht ta konfiskatsiiu dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom*, dokument No. 995_029, redaktsiia vid 17.12.1997, pidstava - 738/97-VR, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text
6. Verkhovna Rada Ukrainy (2004), *Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti*, dokument No. 995_789, redaktsiia vid 04.02.2004, pidstava - 1433-IV, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
7. «Camden Asset Recovery Inter-Agency Network», *Europol*, [Online], available at: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/carin_manual_sep2018.pdf?utm_source=chatgpt.com
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2007), *Rishennia Rady 2007/845/YuVS vid 6 hrudnia 2007 roku pro spivpratsiu mizh Ofisamy z povnennia aktyviv derzhav-chleniv u sferi rozshuku ta vyavlennia dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, abo inshoi vlasnosti, poviazanoi zi zlochynnoiu diialnistiu*, dokument No. 984_004-07, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-07#Text
9. Verkhovna Rada Ukrainy (2015), *Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (YeS) 2015/849 vid 20 travnia 2015 roku pro zapobihannia vykorystanniu finansovoi systemy dlia tsilei vidmyvannia hroshei abo finansuvannia teroryzmu, pro vnesennia zmin do Rehlamentu Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (YeS) № 648/2012 ta pro skasuvannia Dyrektyvy Yevropeiskoho Parlamentu i Rady 2005/60/YeS ta Dyrektyvy Komisii 2006/70/YeS*, dokument No. 984_037-15, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_037-15#Text
10. Verkhovna Rada Ukrainy (2018), *Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (YeS) 2018/1727 vid 14 lystopada 2018 roku pro Ahentstvo Yevropeiskoho Soiuzu z pytan spivpratsi u sferi kryminalnoho pravosudiva (Yevroiust), ta pro zaminu i skasuvannia Rishennia Rady 2002/187/YuVS*, dokument No. 984_014-18, [Online], available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-18#Text
11. Verkhovna Rada Ukrainy (2019), *Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia*, Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 r. No. 361-IX, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
12. Kabinet Ministriv Ukrainy (2015), *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu finansovoho monitorynhu Ukrainy*, Postanova vid 29.07.2015 r. No. 537, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-p#Text>
13. «Posibnyk shchodo deiakykh aspektiv zdiisnennia finansovykh rozsliduvan (doslidzhennia finansovykh vidnosyn)», *DIIa YeS*, [Online], available at:

- [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf)
14. «World Bank Group & United Nations Office on Drugs and Crime. Our Work», *Stolen Asset Recovery Initiative*, [Online], available at: <https://star.worldbank.org/our-work>
  15. «Beneficial Ownership Data Standard», *Diia*, [Online], available at: <https://diia.data.gov.ua/info-center/bods>
  16. «Anti-corruption and asset recovery», *Interpol*, [Online], available at: <https://www.interpol.int/Crimes/Corruption/Anti-corruption-and-asset-recovery>
  17. Verkhovna Rada Ukrainy (2012), *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy*, dokument 4651-VI, redaktsiia vid 01.08.2025 r., pidstava 4560-IX, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
  18. Verkhovna Rada Ukrainy (2015), *Pro Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan vyivlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv*, Zakon Ukrainy vid 10.11.2015 r. No. 772-19, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>
  19. Verkhovna Rada Ukrainy (2014), *Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. No. 1698-VII, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
  20. «International Standards on Combating Money Laundering, Terrorist Financing, and Proliferation Financing», *FATF Recommendations*, [Online], available at: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf
  21. «Practical Guide on Joint Investigation Teams», *General Secretariat of the Council of the European Union*, [Online], available at: <https://db.eurocrim.org/db/en/doc/2672.pdf>
  22. Verkhovna Rada Ukrainy (2015), *Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy ta Zakonu Ukrainy «Pro prokuraturu» shchodo usunennia pereshkod dlia storin kryminalnoho provadzhenia u dostupi do pravosuddia*, dokument vid 14.01.2025 r. No. 12367-3, [Online], available at: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55616>
  23. Kramar, R. (2021), «Finansovo-pravovi aspekty ta praktychni osnovy rozshuku ta povernennia konfiskovanykh aktyviv u inozemnykh yurysdyktsiakh», *European reforms bulletin*, No. 2, pp. 53–58.

Skubak E., Shkapin D.

Legal Framework, Actors, and Mechanisms for Cross-Border Asset Recovery

Abstract. This article investigates contemporary mechanisms for the international tracing, identification, and recovery of assets illicitly transferred beyond national jurisdictions. It analyzes international and national legal frameworks, the roles of key actors involved in cross-border asset tracing—including the Asset Recovery and Management Agency (ARMA), the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU), the State Financial Monitoring Service, and the Office of the Prosecutor General. As well as international platforms and initiatives such as StAR, CARIN, Open Ownership, and the Interpol Global Focal Point Initiative. The study examines practical tools for effective asset recovery, including parallel investigations and joint investigative teams (JITs), their legal regulation, and challenges in national legislation, particularly conflicts related to JIT formation. Legislative improvements are proposed, including expanding the powers of Deputy Prosecutors General and regional prosecutors to establish JITs, thereby enhancing the efficiency of international cooperation in asset recovery.

The research applies a comprehensive combination of general scientific methods (analysis, synthesis, comparison) and specialized legal approaches (comparative law and formal-legal methods), alongside systemic and functional approaches. System analysis and content analysis of both national and international practices and normative documents were also utilized.

The study identifies and evaluates existing international and national mechanisms for asset tracing and recovery, systematizes the activities of key actors and international cooperation platforms, analyzes legislative challenges in regulating joint investigative teams, and proposes measures for their improvement. Practical recommendations for effective application of existing tools in criminal proceedings are developed.

Effective asset tracing, identification, and recovery require a multi-dimensional approach, including close coordination between national and international authorities, the use of financial intelligence and international cooperation platforms, and the implementation of parallel investigations and joint investigative teams. Legislative amendments expanding the authorities empowered to establish JITs are recommended to enhance the efficiency of international cooperation in asset recovery.

Keywords: asset tracing and recovery; corruption; international legal assistance; joint investigative teams; parallel investigations; State Financial Monitoring Service; NABU; CARIN; StAR.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2025